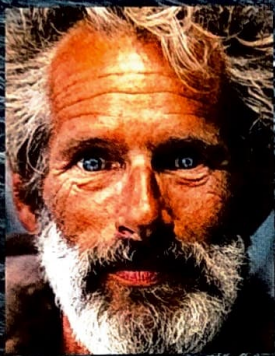

LAND
006

WADDENZEE

EEN STERK VERHAAL *op de Waddenzee*

De Waddenzee bestormen met een honderd jaar
oud zeilschip is een avontuur dat iedere Nederlander
een keer in zijn leven zou moeten ervaren.
Reken alleen niet op droge voeten.

SCHRIJVER ROMAN HELINSKI FOTOGRAFEN CUNO DE BRUIN EN SJOERD BRACKE

Golf na golf spoelt over
het voorden heen.
De stroming staat tegen,
de wind steekt in het zeil.

Vorige pagina's
De Zorg met Vliet in open
water tijdens de ruwe
terugtocht naar de
haven van Harlingen.

*Op het dek zit ik van De Zorg met Vlijt.
Drie dagen lang mijn schip. We liggen
aangemeerd in de haven van Terschelling.
Het is avond. Benedendecks zitten de andere
opvarenden, een klein gezelschap. Uit het
ruim komt gelach, klinkende glazen, Johnny
Cash. De meeuwen hangen lui in de wind en
krijzen. De vlaggen in de masten staan strak.
Boven mijn hoofd klateren touwen en kabels
– een harde zuidwestenwind blaast met
windkracht zeven. De Waddenzee strekt zover
het oog reikt. Diep-turkoois. Helemaal tot
aan de horizon in de mistige verte. Witte
koppen op de golven. Ik neem een slok wijn –
niet de eerste vanavond – en schommel mee
op het getij dat me hier heeft gevoerd.
De vuurtoren van Terschelling slingert verre
strepen licht het opkomende duister in.*

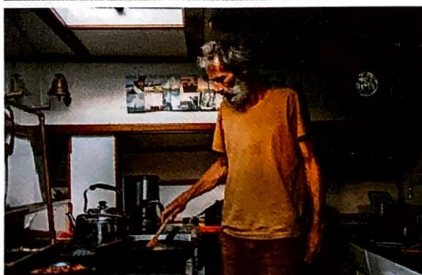
dag 1

Dit sterke verhaal op de Waddenzee kent veel personages: Schipper Onno, maat Akke, schipeigenaren Cora en William, ikzelf en niet te vergeten De Zorg met Vlijt, een tjalk uit 1907. Het is een groot schip, 24 meter lang. Met gestreken zeilen ligt ze op me te wachten in de haven van het Friese Harlingen, erachter lonkt de Waddenzee. Als het schip kon praten, dan zou ze honderd jaar oude verhalen vertellen, over varen op de verdwenen Zuiderzee en het scheepsleven van toen. De Zorg is onderdeel van de 'bruine vloot', traditionele zeilschepen die vroeger vracht vervoerden en tegenwoordig passagiers. Het adjectief 'bruine' verwijst naar de kleur van de zeilen in het verleden.

Drie dagen zeil ik mee op De Zorg met Vlijt. Het plan is over twee uur uit te varen naar Vlieland en morgen naar Terschelling. Schipper Onno, smal als een lucifer maar één bonk pezige kracht, glimlacht als ik de planning ter sprake breng. 'Die mag je vergeten,' zegt hij. 'Ik kan je nu al vertellen dat ze te strak is. We zijn afhankelijk van het getij en de wind.' Zijn woorden komen meteen uit, want de stormvloeddeuren van de keersluis van de haven van Harlingen zijn dicht vanwege hoog water. Voorlopig kunnen we niet uitvaren. We wachten af. Ik heb nog nooit gezeild en voel spanning. Wat wordt er komende dagen aan boord van mij verwacht?

Eigenaar William – fancy blauwe zonnebril, hoedje tegen de zon – laat me het ruim en mijn kleine hut zien. Een compacte slaapplek, met patrijspoortje, bed, kast en een fonteintje. Alles wat ik nodig heb. In de smalle keuken, waar de koelkast is gevuld met eten, schenkt zijn gastvrije vrouw Cora de koffie in, maar er staat ook een fles bubbels. Geen typische zeilers van de bruine vloot, dit stel. Hun entree in de wereld volgt na een dramatisch verhaal. Cora's zus en nichtje komen te overlijden. Daarna overlijdt zwager Cas, de eigenaar van het schip. Als eerbetoon aan deze Cas, nemen Cora en William het schip over. Cas' portret is verwerkt in het logo, zijn beeltenis prijkt op het zeil en in het ruim kijkt hij toe vanaf de muur. Het schip is een varend requiem voor hem en zijn gezin. Cora komt overigens niet mee, ze zwaait ons uit vanaf de kade.

De deuren naar de Waddenzee gaan open. Op de motor varen we de haven uit; schipper Onno aan het roer op het achterdek, maat Akke op het voordek. De blonde Friezin had genoeg van haar werk aan wal en besloot te gaan zeilen. Met krijt tekent ze op het dek de verschillende fases van het zeilen uit. Ze leert me wat 'loeven', 'aan de wind zeilen' en 'overstag gaan' is. Bij die laatste manoeuvre wordt de voorsteven van het zeilschip door de wind gedraaid en, als gevolg daarvan, bewegen de zeilen naar de andere zijde van het schip. 'Dat gaan we morgen doen,' zegt Akke. 'Als de wind zo tekeer blijft gaan.'

Rechts: In de verte zeilt een schip over het grauwe water een grijze horizon en ongewis lot tegemoet.

Vanaf het moment dat we varen, heb ik geen idee waar ik het beste kan staan op het dek. Waar loop ik zo min mogelijk in de weg? Hoe voorkom ik dat het zeil tijdens een onbewaakt moment tegen mijn hoofd klappt? Akke roept me al snel bij zich en drukt me een touw in de handen. 'Trek de boegslag maar aan,' zegt ze, en loopt weg. Zelf rommelt ze aan de mast. Ondertussen kijk ik naar de zee, dat turkooizen water, glinsterend in het zonlicht. Naar de schipper, die een glimmende zonnebril tevoorschijn haalt. Naar zijn woeste grijze baard, die rond zijn mond donkerzwart kleurt. Hij heeft een peuk in de linkerhand, het roer stevig vast met de andere hand.

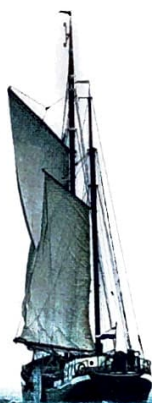
De stroming en wind staan gunstig. We hijsen het grootzeil en zetten koers naar Vlieland. Voor me, achter me en naast me is overal zee, nergens land. Een nieuwsgierige zeehond steekt zijn grijze kop even boven water – verderop vallen sommige stukken zee al droog tot land. We raken kort een zandbank. Schipper Onno ontvangt bericht dat de haven van Vlieland vol ligt. We moeten meteen door naar Terschelling. Planning nu al door de war. Terwijl Onno het schip stuurt, vertelt hij over de noordenwind die al twee maanden de dominante windrichting is. 'Zo lang noordenwind heb ik nog nooit meegemaakt. Die wind brengt alle ellende uit het noorden naar hier.' Hij kan het weten. Zelf voer hij tot voor corona veel op de Oostzee, tot aan Spitsbergen, waar hij tussen ijsschotsen door moest laveren

en wacht moest lopen. Vier uur wacht staan, vier uur slapen. Wekenlang. 'Je ogen bevroren als je niet oplette.'

Bij aankomst op Terschelling staan lepelaars op de drooggevallene stroken land naast de kust. We leggen aan tegen een ander schip. Meteen komt de bemanning daarvan in actie en helpt ons – de solidariteit is groot op zee. Ik wil zo snel mogelijk de kade op, maar zo vlug gaat dat niet als bemanningslid van een zeilschip. Eerst moeten de zeilen worden opgedoekt, daarna gaat de huik erover. Twintig minuten zwoegen, en dan komt eigenaar William met biertjes de kuip in. De kuip is de plek op het middendek met bankjes, waar je relatief droog zit. De zon breekt door terwijl we proosten en praten. Zeker een half uur zitten we daar, mijn haast om de kade op te gaan is geluwd en dat komt door de rust van de bemanning. Voor hen is het schip meer dan alleen een vervoermiddel; het is hun thuis op het water. Toch drinken we 's avonds bier en juttertjes in havencafé 't Zwaantje, waar de mannen en vrouwen van de vaart samenkomen. De sterke verhalen van mijn schipper worden overtroffen door sterke verhalen van andere schippers. Over de rauwe Litouwse havenplaats Klaipėda en de Russische mariniers die er dronken over de kade waggelen. Over aanmeren bij de Azoren. Het fijne aan schipper Onno is dat er in zijn verhalen net als in zijn oogopslag ironie zit. Hij weet zelf best dat er sterke verhalen worden verteld vanavond, sterke verhalen horen erbij op zee.

We zijn volledig afhankelijk van
de wind, van de stroming. En dat ben ik
niet gewend, die ondergeschiktheid
aan de elementen. Maar het heeft wel
iets om je over te geven, om niet alles
in de hand te hebben

Voor de bemanning is het schip meer dan alleen een vervoermiddel; het is hun thuis op het water

dag 2

Met een koffie in de hand kijk ik een poos uit over zee. Felle windvlagen trekken over het voordek. De vuurtoren van Terschelling geeft de weersvoorspelling over de boordradio door. Er staat een waarschuwing windkracht zeven. Zuidwestenwind. Geen schip vaart uit. Ik word verleid tot een gedachte: laten we niet zeilen vandaag. Hoewel het gisteren goed ging en ik geen moment misselijk werd, verkies ik vaste grond onder mijn voeten boven een wiebelend schip. 'Ik zie het vanmorgen niet gebeuren,' zegt de schipper even later. 'In Vlieland is de haven klein, daar moet ik dit schip in de haven keren en aanmeren met zware zijwind ... Misschien verandert het vanmiddag.'

Ik verken in de tussentijd Terschelling; ik wandel de duinen in, met uitzicht op de vuurtoren, en eet een visje. Laat me zandstralen op het strand in West en kijk er naar de grote schepen in de verte. Alle vlaggen wapperen horizontaal, kitesurfers bedwingen de schuimende golven, lepelaars hebben zich verschanst in de luwte. 's Middags keer ik terug naar De Zorg, waar alles rammelt en klatert, de wind speelt met de touwen in de mast. 'We blijven liggen vandaag,' zegt de schipper resoluut. 'Morgen zeilen we terug naar Harlingen, als we geluk hebben is de wind dan minder krachtig.' Inmiddels begrijp ik: we zijn volledig afhankelijk van de wind, van de stroming. En dat ben ik niet gewend, die ondergeschiktheid aan de elementen. Maar het heeft wel iets om je over te geven, om niet alles in de hand te hebben.

Eigenaar William neemt afscheid van ons, hij pakt de veerboot terug. Omdat hij heeft gezien dat ik geen goede schoenen heb om te zeilen, laat hij zijn waterdichte kisten voor me achter.

De schipper belt ondertussen een vriendin die in de vuurtoren werkt, en even later kijk ik vanuit de toren uit over de Waddenzee. Een spectaculair zicht. Jan en Jurjen, al jaren op de toren en echte eilanders, vertellen me over hun vak terwijl ze via de marifoon een schipper helpen die een houten balk in zijn roer heeft zitten. Met een oude kijker die ooit is buitgemaakt van de Duitsers, en scherper is dan de moderne kijkers, houden ze twee mannen op het wad in de gaten die dreigen te worden overvallen door het opkomende water. Ik stap even het balkon op. De wind rukt mijn bril bijna van mijn gezicht – ik ben blij dat we vandaag met het schip in de haven zijn gebleven.

In het ruim buigen schipper en maat zich na het avondeten over de kaart om de route te bespreken. Door die ene vaargeul, het Schuitengat of toch beter via de Slenk en West Meep. Schipper Onno heeft net met andere schippers hetzelfde gedaan, peuk en koffie erbij. Dit schipperen – de juiste vaarroute kiezen – is een belangrijk deel van het ambacht, en het is prachtig om van dichtbij te zien. 'En hoe is de wind morgen?' vraag ik. De schipper zegt: 'Als we ons allemaal nu zorgen maken om de wind en dat helpt ons voor morgen, dan kunnen we dat wel doen. Maar ik stel voor dat we gaan slapen.'

Het is nog geen elf uur en toch gaan maat en schipper naar bed. Mijn vermoeden groeit dat we morgen een zware dag tegemoet gaan. Ik schenk nog een wijntje in voor mezelf, zit een poos op het dek naar zee te kijken. In het ruim lees ik een boek; ik ben echt op mijn gemak, thuis bijna in een nieuwe eigen wereld. Als ik ga slapen knip ik het licht op De Zorg uit.

WADDENZEE

Donkere wolken zijn de tweede dag te zien vanuit de duinen van Terschelling. Het waait ontzettend hard.
Het water blijft tijdens de storm leeg, geen schipper waagt het erop.

Links: Het schip ligt schuin in het water, terwijl het gereefde zeil op de proef wordt gesteld door krachtige windstoten.
Rechts: Maat Akke neemt het roer even over. Onder: Hevige buien sluiten het voor het oog piepkleine schip aan de horizon in.

Ongekende krachten botsen.
Weer slaat een golf over me heen — ik
ben al flink nat — en het schip hangt
schuin de andere kant op

dag 3

Mijn eigen sterke verhaal begint de volgende morgen met de schipper die zegt: 'Het waait nog steeds, maar we varen gewoon naar Harlingen.' Net als gisteren is het windkracht zeven. Maat Akke vouwt de kaart open en laat de route zien. Een uur of drie, vier varen. Stroming en wind hebben we de eerste uren tegen. We zullen een paar keer overstag moeten – dat wordt aanpoten op het dek. Misschien verraden mijn ogen ongerustheid, want de schipper zegt geruststellend over De Zorg: 'Deze dame heeft me al vaak veilig thuisgebracht. Dit schip is vergevingsgezind.'

Op het dek kijk ik even later naar de zee. De wind legt de zweep over de golven. Een flits avonturenszin schiet door me heen. Ja, ik ben angstig voor dat wilde water, maar ik ben ook nieuwsgierig naar het bedwingen van de golven. En het schip is zo machtig, dat slaat heus niet om, en de schipper is een baas, die vertrouw ik blindelings. En boven in de vuurtoren zitten de mannen die ik gisteren heb ontmoet, eilanders die waken over de zee, de schepen en hun opvarenden. Ik klap in mijn handen: tijd om te gaan, actie! We reven het zeil, wat betekent dat we het kleiner maken, zodat we meer gecontroleerd kunnen zeilen. In het ruim zetten we alles vast, zelfs de stoelen stapelen we op en bergen we op in een hut. Dan gaan de touwen los en varen we op de motor de haven uit.

Meteen de wind door mijn haar, opstuivende meeuwen rondom. Ook andere boten verlaten de haven. Iedereen heeft inmiddels een regenpak aan. Vanuit het ruim gooi ik mijn regenjas op het dek, en kom omhoog via de trap. Zodra het regenjack op het dek valt, pakt de wind hem en blaast hem naar de zijkant, naar zee. Ik zie hem al in het water verdwijnen, maar Akke zet net op tijd haar voet erop en brengt me de regenjas zonder er verder een woord aan vuil te maken. Ik ken mijn plek aan boord weer. We hijsen het dubbel gereefde grootzeil. De Zorg stuitert op de golven, ligt schuin in het water. Lopen over het dek is lastig, ik glij naar de lage kant. 'Eén hand voor het schip!' roept Akke. 'Eén hand voor jezelf.' Donkere wolken pakken boven ons samen, volgens de schipper zitten ze vol wind. 'Hoe donkerder de wolk, hoe meer wind.' Ik schuifel over het dek, regenjas inmiddels aan. Kijk naar de horizon voor ons – grijs, leeg. Rechts Terschelling, dat langzaam kleiner wordt. Achter het schip, in het zog, zeilt al een half uur een meeuw mee. De wind beukt in het zeil, de golven roffelen op de romp. Schipper Onno zit naast het roer, rookt zijn peuk. In zijn element, rustig en vrij. Ik kijk naar het zeil boven ons; de beeltenis van de overleden eigenaar Cas. Het doet iets met me, zo vrij op het water als we nu zijn, het portret op het zeil raakt me. Een golf slaat over de zijkant van het schip heen, vol in mijn gezicht. Een sloot zeewater in mijn mond. Ik moet alert blijven,

helemaal omdat dit het moment is waarop de wind draait en we overstag gaan.

We draaien het zeil losser. Met een ongelooflijke kracht komt de wind in het zeil. Gekraak klinkt in de mast. Het robuuste schip houdt stand. Ongekende krachten botsen. Weer slaat een golf over me heen, ik ben al flink nat – het schip hangt schuin de andere kant op. Anderhalf uur zijn we al onderweg. Recht voor ons ligt Vlieland, heel dichtbij. We lijken ernaartoe op weg, maar gaan er nooit komen. Ondertussen stuurt Akke me naar het voordek, want we gaan de fok hijsen. Tien centimeter hoog staat het zeewater in het gangpad. De schoenen die ik heb geleend zijn meteen drijfnat. Ik moet vooraan een touw vieren zodat de fok gehesen kan worden en als het zeil staat het met een knoop vastmaken. Dit heb ik de eerste dag ook gedaan, maar toen was het water rustig. Nu lig ik zowat op het dek, de golven slaan over me heen. Tot op mijn boxershorts ben ik doorweekt. Ik sjor aan het touw, terwijl Akke met een machtige inspanning aan de lier draait en het zeil hijst. Ondertussen botsen we op de golven, als een plat steentje dat je stuitert over het wateroppervlak laat scheren. Een minuut of drie duurt dit, minuten waarin ik mezelf schrap moet zetten en misselijkheid voel opkomen. Omdat ik niet naar de horizon kan kijken, omdat ik op en neer ga. Ik sluit mijn ogen, vier het touw tot Akke roept dat ik kan stoppen. Dan leg ik er de knoop in die ik eerder heb geleerd en open mijn ogen. De motor gaat uit, we zeilen en de Zorg met Vlijt kalmeert, een wilde mustang die tot rust komt.

We gaan voort, wind in de zeilen. De zon breekt door, zorgt voor een schitterend spiegelend wateroppervlak. Net als de schipper zet ik mijn zonnebril op. Ik zit in de kuip, kijk naar de horizon en mijn misselijkheid zakt. Door de combinatie van wind en zon ben ik verrassend snel droog. De meeuw die met ons meevliegt, is er nog steeds, het wordt tijd hem een naam te geven. Zigzaggend koersen we af op Harlingen. Op de kade leunen de schippers van weleer tegen de paaltjes. Ze wijzen naar de aanlegplaats, naar onze maat en schipper, ze roepen en wijzen nog meer, ze dansen van bemoeienis rond op de kade. Schipper en maat trekken hun eigen plan, zoals ze dat steeds doen. Ik help het zeil omlaag te halen, op te doeken en vast te binden. We zijgen neer op het voordek en drinken nog een biertje. 'Dit was de goede opbouw,' zegt de schipper. 'Een dag rustig zeilen, en daarna een dag afzien. Andersom was niet leuk geweest voor je.'

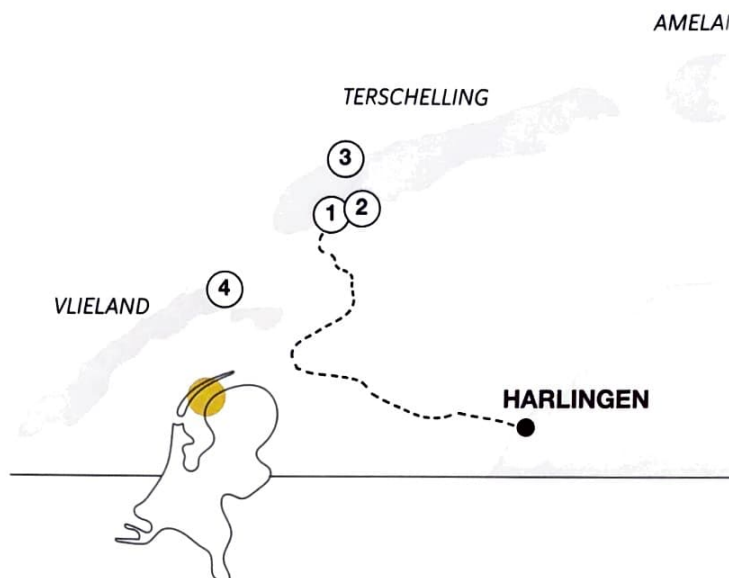
Het is tijd voor mij om afscheid te nemen en terug naar huis te gaan, maar eerlijk gezegd heb ik meer zin om me terug te trekken op mijn kleine kamertje aan boord en een dutje te doen – in de wetenschap dat ik tot in lengte van jaren mijn eigen sterke verhaal over zeilen in een storm op de Waddenzee kan vertellen.

Het schip

De Zorg met Vlijt is een tjalk van vierentwintig meter lang en vijf meter breed. Bouwjaar: 1907. Het schip is een platbodem; minder dan een meter diep ligt het tijdens het zeilen in het water. De Zorg biedt met overnachting plek aan 16 mensen (maximaal 22 overdag). In het ruim zijn hutten met stapelbedden en een ruime keuken en woonkamer. Je kan er douchen en er zijn twee toiletten aan boord. De thuishaven van het schip is Enkhuizen, maar het doet vaak historische havens als Harlingen, Monnikendam, Makkum en dus de Waddeneilanden aan. Zo'n reis als deze boek je via Naupar: een boekingskantoor voor traditionele zeilschepen zoals de tjalk Zorg met Vlijt. Ze verzorgen ruim veertig jaar ontmoetingen op het water voor scholen, bedrijven, familie- en vriendengroepen, bruiloften, feesten & partijen en grote nautische evenementen zoals SAIL Amsterdam. Een weekendtocht naar de Wadden maak je al vanaf 6 personen, naupar.nl

DE VOORGENOMEN ROUTE

Oorspronkelijk stond voor dit artikel een driedaagse zeilreis op het programma. Vanuit de haven van Harlingen naar Vlieland, een nacht blijven liggen in de haven en de volgende dag door naar Terschelling. Daar een nacht in de haven slapen en de volgende dag terug naar Harlingen.

DE UITEINDELIJKE ROUTE

Halverwege de eerste dag besloot de schipper koers te zetten naar Terschelling in plaats van Vlieland. Daar hebben we twee nachten geslapen in de haven. De derde dag zijn we in de morgen naar Harlingen gezeild, waar we tegen drie uur zijn aangemeerd. Zeiltijden hangen af van het getij en de wind. In een uur of drie zeilden wij naar Terschelling. De terugtocht naar Harlingen duurde bijna vijf uur.

OP ZEE

Tijdens het zeilen neem je het beste plaats in de kuip midden-deks. In het ruim schudt alles heen en weer en hangen de lampen scheef.

VEILIGHEID

Op het schip liggen reddingsvesten die eventueel kunnen worden aangetrokken. Maar geen moment voelde de overtocht als gevaarlijk. Bovendien is de communicatie met de kade goed en wordt vanuit de vuurtoren van Terschelling gewaakt over de schepen en opvarenden. In geval van nood is hulp relatief snel ter plaatse.

ALS JE ER TOCH BENT: TERSCHELLING

- ① Stamkroegje voor wie aanmeert is Het Zwaantje, cafehetzwaantjeterschelling.nl
- ② In West-Terschelling eten veel schippers in De Heksenketel, heksenketel-terschelling.nl
- ③ Wanneer je naar het strand wilt, is Paviljoen West aan Zee een goede plek voor een koffie of ander drankje, westaanzee.nl

ALS JE ER WEL OOI KOMT: VLIELAND

- ④ Mocht je toch in Vlieland komen, bezoek dan zeker de brouwerij Fortuna voor een rondleiding. De eigenaar is vriendelijk en het bier is goed en hoofdzakelijk gemaakt met ingrediënten die op het eiland beschikbaar zijn, fortunavlieland.nl

WADDENZEE

In de haven van
Terschelling liggen naast
de zogenaamde bruine
vloot ook veel
andere schepen.